

20 jaar Vakblad

Met deze editie van het Vakblad (nummer 210) sluiten we de twintigste jaargang af. Daarmee stopt ook deze rubriek, waarin Geert van Duinhoven een aantal onderwerpen van jaren geleden onder de loep nam en onderzocht hoe het er nu mee staat. Het leidde tot een reeks verrassende artikelen over de Kerf van Schoorl, de eikenprocessierups, bosbranden, hertenkamp Terschelling, kastanjeziekte, natuurbeleid, particulier natuurbeheer, hout voor biomassa en nu de gedragscode.

Gedragscodes zouden het natuurbeheerders gemakkelijker maken om beheerwerk uit te voeren zonder al te veel gedoe met ontheffingen en vergunningen. Dat heeft jarenlang goed gewerkt, maar het opstellen van een nieuwe gedragscode gaat erg moeizaam.

tekst Geert van Duinhoven (redactie Vakblad)

> ‘Sinds eind april heeft de natuurbeheersector een eigen gedragscode voor de Flora- en faunawet. Als natuurbeheerders volgens deze gedragscode werken, hoeven ze voor beheermaatregelen in de meeste gevallen geen ontheffing meer aan te vragen. Natuurbeheerders zijn over het algemeen blij met de gedragscode, maar menen dat er voor hun praktijk weinig zal veranderen.’ Hiermee begin ik in 2009 een artikel over de Gedragscode Natuurbeheer. Het idee erachter is redelijk eenvoudig. Voor alle activiteiten die schadelijk kunnen zijn voor beschermde planten of dieren, is het nodig om een ontheffing voor de Flora- en faunawet te hebben. Als beheerder zou je bij wijze van spreken elke dag wel een ontheffing moeten aanvragen. Maar als dat werk wordt uitgevoerd volgens een goedgekeurde gedragscode, is die ontheffing niet nodig. Dat scheelt een hoop werk voor beheerders, maar ook voor de mensen die de ontheffingen en vergunningen regelen. Kortom, een mooie oplossing voor de strenger geworden natuurbeschermingswet. In die wet – inmiddels de Omgevingswet – stond namelijk dat je in principe geen planten en dieren mag verstoren. Ook niet tijdens het natuurbeheer. Iedereen, ook de minister en het ambtenarenapparaat, zag in dat dit niet te voorkomen is in de praktijk. Maar met een aantal goed afgesproken, goed doordachte regels is het niet nodig om voor alle werkzaamheden een vergunning aan te vragen.

foto: Hans van den Bos

Gedragscode was in 2009 een hulpmiddel, nu een hoofdpijndossier

Vrij snel overeenstemming

De eerste Gedragscode Natuurbeheer beschreef hoe de meeste natuurbeheerders al werkten. Midden in het broedseizoen ga je niet aan de slag in een weidevogelreservaat. Logisch. En als de amfibieën rust nodig hebben in de paartijd, ga je een poel niet in die periode opschonen. Natuurbeheerders gaven bij het verschijnen van de gedragscode dan ook aan dat er in hun werk niet zo veel zou veranderen. ‘Natuurbeheerders vinden dat zij zelf al opletten of zij met hun werkzaamheden geen schade toebrengen aan beschermde soorten. Hun belang ligt immers vaak in dezelfde lijn als de Flora- en faunawet.’ Dat zei Houdijn Beekhuis, jurist bij Staatsbosbeheer en betrokken bij de totstandkoming van de gedragscode, destijds in het Vakblad. Volgens hem was er weinig discussie over hoe de gedragscode er uit zou moeten zien. Ook over de lijst van veelvoorkomende werkzaamheden was vrij snel overeenstemming. De belangrijkste verschillen zaten volgens Beekhuis in het feit dat beheerders de monitoring en de inventarisatie anders moesten gaan aanpakken. Tot dan was de inventarisatie vooral gericht op het monitoren van de ontwikkelingen in de terreinen, maar nu zou die monitoring meer moeten worden toegespitst op de gedragscode. Er zou telkens een actuele inventarisatie moeten zijn en dat vergt de nodige organisatie.

Vier maatregelen goedgekeurd

Hoe anders gaat het nu vijftien jaar later. De gedragscode uit 2009 is een keer redelijk stilzwijgend verlengd en moest nu worden herzien. Dat gaat allerminst zonder slag of stoot net zoals bij de Gedragscode Bosbeheer het geval was. Ook die moest worden verlengd en ook dat leidde tot vele discussies tussen soortbeschermende organisaties, terreinbeheerders, belangengroepen en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Vanwege de nieuwe Gedragscode Bosbeheer staan momenteel zelfs partijen tegenover elkaar in de rechtbank, omdat ze het niet met elkaar eens zijn of het kappen van een veld van een halve hectare onder de gedragscode mag vallen. Ook het vernieuwen van de Gedragscode Natuurbeheer blijkt een enorme klus. Inmiddels is na een paar jaar onderhandelen over slecht een klein deel van de maatregelen overeenstemming bereikt. Op de website van de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE), die de gesprekken namens de terreinbeheerders voert, valt te lezen dat sinds 2020 aan de nieuwe Gedragscode Natuurbeheer wordt gewerkt. ‘Door extra regels die opgelegd worden voor de bescherming van bepaalde soorten, is het lastig gebleken om tot overeenstemming te komen over de maatregelen in de nieuwe Gedragscode Natuurbeheer. Met deze maatregelen moeten beheerders namelijk habitats in stand kunnen houden, soorten kunnen beschermen én de maatregelen moeten uitvoerbaar zijn in de natuurbeheerpraktijk.’ Toch

is eind 2023 het eerste deel van de gedragscode ter goedkeuring ingediend bij de RVO, die namens de minister van Landbouw, Voedselzekerheid, Visserij en Natuur (LVVN) werkt. Het gaat om vier beheermaatregelen:

- begrazen van natuurterreinen,
- beheren van akkers,
- schonen en baggeren van waterlopen en
- schonen en baggeren van kleine wateren.

Balans verdwijnt

Over de andere maatregelen is dus nog geen overeenstemming. De discussies spitsen zich toe op de vraag bij welke maatregelen en in welke periode van het jaar bepaalde soorten al dan niet worden beschermd. Terreinbeheerders moeten nu meer dan voorheen bewijzen dat bepaalde werkzaamheden geen negatieve invloed hebben op soorten. En ze moeten nu vaker verantwoorden waarom een maatregel (bijvoorbeeld maaien of een ven opschonen) noodzakelijk is, terwijl die wel bepaalde soorten zou kunnen verstoren. Het lijkt er dus op dat in 2009 de overheden meer vertrouwen hadden in de terreinbeheerders en hun werk dan tegenwoordig. Op de site van de VBNE: ‘Om verstoring van beschermde soorten te voorkomen werken beheerders zo zorgvuldig mogelijk volgens de gedragscode. In de gedragscode moet een balans gevonden worden tussen de bescherming van (individuele) soorten aan de ene kant en de bescherming van habitats – en daarmee het voortbestaan van populaties van soorten – aan de andere kant. Door de extra regels die de overheid stelt ter bescherming van soorten lijkt deze balans te verdwijnen. Natuurbeheer is hierdoor niet meer uitvoerbaar.’

Geen gedragscode, wel een richtlijn

Zolang er geen gedragscode is, moeten natuurbeheerders in principe voor alle werkzaamheden een ontheffing of vergunning aanvragen, want niet-beheren is geen optie, omdat de natuurkwaliteit dan direct verslechtert. Daarom heeft de VBNE een richtlijn opgesteld voor natuurbeheer in de periode zonder geldige gedragscode. Extra zorgvuldig werken is in deze periode van belang, schrijft de VBNE. Na de goedkeuring van de eerste vier beheermaatregelen door de minister is deze richtlijn nu alleen nog van toepassing op de tien overige maatregelen zoals het omzagen en afzetten van houtige landschapselementen, het branden van heiden en het beheer van weidevogelgrasland. De VBNE heeft de vereniging van de provincies, het IPO, gevraagd om zolang er nog geen gedragscode is de mogelijkheid te verkennen voor het aanvragen van een tijdelijke generieke ontheffing per provincie. Provincies zien dat echter om verschillende redenen niet zitten. Ondertussen gaan de gesprekken over een nieuwe gedragscode gewoon door.<

redactie@vakbladnbl.nl

21 januari
Kleurkeur Groen
www.vlinderstichting.nl

1 februari
Landelijke Insectendag
www.eis-nederland.nl

22 februari
29e editie Nederlandse Rondhoutveiling
bosgroepen.nl/de-nederlandse-rondhoutveiling

1 maart
Landelijke Vlinderdag
www.vlinderstichting.nl

20 maart
Veldwerkplaats Bodembio
www.veldwerkplaatsen.nl

29 maart
Zoogdierdag 2025
www.zoogdiervereniging.nl

31 maart-4 april
Week van de Teek
www.weekvandeteek.nl

2 april, 7 mei, 4 juni, 2 juli, 3 september, 1 oktober
Masterclass Stadsnatuur in vijf steden
www.naturio.nl

1 en 15 april en 20 mei
Cursus Bodembio bij Bosbeheer – Midden Nederland
www.bodemennatuur.nl

16 april
Bosles I
www.klingenbomen.nl

1 mei
Bosles II
www.klingenbomen.nl

9 mei en 20 juni
Cursus Flora herkennen en determineren
www.naturio.nl

15 en 16 mei
Geïntegreerd bosbeheer
www.klingenbomen.nl

22 mei
VN Wereldbiodiversiteitsdag

28 mei, 4 juni en 25 juni
Masterclass Natuurgericht maai-beheer
www.naturio.nl

2 t/m 6 juni
Wolves Across Borders congres
www.zoogdiervereniging.nl